

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiae R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacrae
Theologiae Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lugduni, M.DC.LI.**

II. Quid sit verum transcendentale?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

modo partes dicuntur vnitæ, & vnus exercitus, vna domus, vel vnus vocum concentus resultat. Hoc vnum per accidens simpliciter non est vnum, sed vnum, & aliud, seu plura vna, quæ aliquo modo vnum dicuntur, sicuti homo pictus, qui simpliciter homo non est, sed colores tabulæ ad hærentes, nihilominus secundum quid colores isti sic dispositi dicuntur pictus homo. Hoc vnum per accidens eo modo, quo cum addito, & secundum, quid dicitur vnum formaliter, vt tale includit suam indiuisiōem, seu vniōem per quam tale vnum constituitur. Sic acervus lapidū cuius partium vniō consistit in approximatione locali vt tale vnum essentialiter includit hanc approximationem, quæ deficiente non erit vnum, adhuc secundum quid, sed plura, neque dicitur acervus vnius, sed acervus qui ante erat vnus per approximationem pluriū lapidū dicitur in duos acervos diuisus, multitudo illa quæ præcessit in duplicem medietatem, quarum quælibet includat multitudinem lapidū per separationem sit diuisa, vel penitus in singulos lapides resoluetur acervus, si per separationem singulorum vltimò diuidatur destructa omni acervi vniōe, quæ tantum consistebat in approximatione locali lapidū physicè diuerforū, & non in physica aliqua vniōe, potius enim carentiam huius essentialiter dicitur vnum per accidens, seu hic vnus lapidū acervus, quia si omnes lapides physicè essent vnitī non vnus acervus pluriū lapidū, sed vnus lapis, seu vnum ingens saxum diceretur tota illa substantia, quæ modò acervus dicitur lapidū.

Ex hoc inferri poterit vni per accidens competere vnitatem eo modo, quo illi competit entitas, quia sicuti acervus lapidū physicè est hic lapis, & ille lapis cum hac, & illa præsentia, sic vnitās acervi lapidū est vnitās huius lapidis, & illius lapidis cum hac, & illa præsentia, & sicuti improprie & metaphoricè dicitur acervus lapidū totum, seu compositum ex lapidibus tanquam ex vniōe, sic idem acervus lapidū dicitur improprie compositum vnum vnitatē quadam compositā tanquam ex partibus ex vnitatibus lapidū, & tanquam ex vniōibus ex vnitatibus approximationum, seu præsentiarum ipsorum lapidū.

PUNCTUM III.

Quid sit verum transcendente.

- 1 **E**gi Controu. 6. de Anim. de veritate formali propositionis, nunc autem de veritate transcendentali disputandum est, & inquirendum quid sit verum, & quæ formalitas huius prædicati omne ens transcendit huiusque dicitur passio, seu attributum.
- 2 **P.** Soar. disp. 7. Met. sect. 7. n. 5. refert opinionem quandam pluriū Thomistarum asserentium verum esse prædicatum quoddam absolute ratione ratiocinata distinctum à ratione entis. Hæc sententia communiter ab omnibus iure reicitur, quia non est excogitabilis formalitas absoluta realis, & independens ab intellectu ab ente distincta, in qua possit hæc veritas consistere. Deinde quia prædicatum entis prædicatum à quocumque alio, in quo veritatem constituunt Thomistæ, adhuc manet verum, & obiectum intellectus: ergo illa ratio formaliter distincta ab intellectu per rationem ratiocinatam necessaria non est, vt ens constituitur verum.
- 3 **Aureol.** apud Capreol. in 1. dist. 13. q. 3. quem refert Soar. ibid. n. 17. aliam rationem veri excogitavit, asserit enim verum non dicere ordinem ad intellectum, sed in se includere negationem aliū rei distinctæ ab illo ente, quod dicitur verum, quo sensu dicimus hoc est verum aurum, id est non est aurichalum, vel aliquid aliud quod non sit aurum, quælibet enim entitas dicitur vera in ratione entis quando propriam naturam talis entis, & non aliam extraneam includit. Hunc dicendi modum non improbabilem videri docet Soar. n. 18. licet illum non approbet, quia nouus, & contra communem sentiendi modum veritatem constituit independentem ab intellectu. Veram doctrinam continere præter Soar. citatum modò fatetur Hurcad. disp. 7. met. sect. 1. & Arriag. disp. 1. met. sect. omnes enim veram naturam alicuius appellamus quando illam proprie continet, & non aliam, quo sensu dixit Aug. lib. 2. Soliloquiorum cap. 5. verum est, id quod est, & postea addit non autem quod videtur, aut quod tale est, quale videtur, quando etiam si res non videatur nec conformitatem habere cum aliqua cognitione nihilominus ve-

ra est: ergo ex D. August. verum dicitur independentem ab intellectu iuxta Aureoli doctrinam. Nihilominus omnes Scholastici aliam acceptionem veri cognoscunt, quæ à nobis inquirenda est, quia in auro non esse aurichalum, aut aliud à se distinctum, si tantum in ordine ad se, & non in ordine ad intellectum sumatur, pertinet ad rationem vnius, quia de vnius ratione est, esse indistinctum in se, & distinctum ab alio quod dicitur esse ipsum, & non aliud, vt Punct. præcedenti expendebam.

Dicendum est verum esse ens cognoscibile sicuti est, seu ens esse aptum terminare veram cognitionem. Hanc conclusionem docet Soar. ibid. n. 25. vbi docet veritatem transcendentalem significare entitatem rei connotando cognitionem, seu conceptus intellectus, cui talis entitas conformatur. Eandem tenet Valsq. disp. 77. c. 4. & 5. Hurt. supra n. 17. qui plures alios pro ea refert, præcipue D. Aug. lib. 2. soliloq. c. 5. verum esse quod ita se habet vt videtur cognitori, si velit, & possit cognoscere. Conclusionem probō: illa obiecta vera dicimus, quæ conformantur cum cognitione: ergo ens quatenus conformabile cum cognitione verum dici debet, sicut dicitur falsum, quod aliter ac est profertur, unde cum quis mentitur, respondemus, falsum dicis.

Dicendum est veritatem transcendentalem posse considerari in ordine ad cognitionem creatam, & increatam, vt bene docet Soar. n. 26. vbi refert nonnullos, qui veritatem obiectiuam constituebant tantum in ordine ad cognitionem increatam, quia sicut veritas formalis non tantum afficit cognitionem increatam, sed etiam creatam, ita similiter veritas transcendentalis, seu obiectiuā, non tantum sumitur in ordine ad cognitionem increatam, sed etiam in ordine ad cognitionem creatam. Ex his constat rationē veri, non quam ens ex se habet, sed quam desumit ab actu, formaliter vero addere supra ipsum ens extrinsecam quandam denominationem desumptam ex cognitione, quia obiectum attingi potest sicuti est, & cognitione formaliter verā cognosci, quia hoc obiectum posse cognosci sicuti est dicit posse terminari ad illud cognitionem attingentem rem sicuti est, quod autem possit dari talis cognitio hoc modo respiciens obiectum, extrinsecum est obiecto, sicut enim cognitio extrinseca est obiecto, ita possibilitas eiusdem cognitionis cum illa identificata eidem obiecto extrinseca dicitur, neque hæc extrinseca denominatio est aliquid distinctum ab obiecto & cognitione saltem possibili, quæ potest cognosci, sicuti est, veritas enim obiectiuā obiecto extrinseca includit intrinsecè ens, quod cognosci potest, & extrinsecè cognitionem, quæ potest sicuti est cognosci, unde differunt veritas formalis, & obiectiuā, sicuti differunt paternitas, & filiatio, quæ identificatur cum eisdem entitatibus, diuerso tamen modo ex illis pullulare considerantur, paternitas dicit intrinsecè in parte substantiam generantem, & extrinsecè genitam, filiatio verb dicit intrinsecè in filio substantiam genitam, & extrinsecè substantiam generantem, sic veritas formalis dicit in vero formaliter intrinsecè cognitionem, & extrinsecè obiectum, veritas autem obiectiuā, seu extrinseca dicit in vero obiecto intrinsecè obiectum, & extrinsecè cognitionem, quæ potest cognosci sicuti est.

Difficultas esse potest, an obiectum hac ratione verum dici possit per ordinem ad apprehensionem, an verò necessariò connotet iudicium, quæ soluenda est ex dictis Controu. 6. de an. punct. 4. vbi probavi aliquo modo reperiri in simplici apprehensione veritatem formalem: eodem autem modo, quo veritas formalis in quacumque cognitione reperitur, eodem reperitur veritas obiectiuā, seu transcendentalis in obiecto per ordinem ad illam cognitionem. Vnde qui negant apprehensioni veritatem formalem, debent veritatem transcendentalem negare obiecto per ordinem ad illam, & debent asserere veritatem transcendentalem necessariò includere mutationem obiecti veri ad iudicium.

Ex hac doctrina concluditur rationem obiectiuam intellectus, seu cognoscibilitatem, quæ respicit intellectus media cognitione, non dicere ex parte obiecti rationem veri hac veritate extrinsecā, sed tantum intrinsecā, de qua postea, quia id, quod terminat cognitionem distinguitur ab ipsa cognitione, neque eam includit, ratio autem vel includit cognitionem ipsam, quæ formaliter obiectum verum constituit, quatenus potens est terminari ad illud. Secundò quia verum formaliter includit cognitionem, ac proinde si intellectus media cognitione terminaretur ad rationem veri, terminaretur ad ipsam cognitionem, & necessariò esset reflexiuā

sui ipsius, quod falsum est, non enim eo ipso quod cognoscimus aliquod obiectum, necessarium cognoscimus cognitionem qua obiectum cognoscitur, neque cognitionem aliam distinctam ab illa.

8 Dixi verum extrinsecè sumptum non esse obiectum intellectus, non quia intellectus non possit illud cognoscere, ut verum formaliter, & ipsa formalis extrinseca veritas cognitionem reflexivam terminare non valeat, sed quia necessarium non est intellectum mediâ cognitione terminari ad verum formaliter, sed sufficit terminari ad verum fundamentaliter, quod supponitur ad ipsam cognitionem, & per ordinem ad illam verum formaliter constituitur.

9 Probauimus veritatem obiectivam dicere cognitionem extrinsecam obiecti, & ita rationem veri formaliter non esse illi adequatè intrinsecam. De vero fundamentaliter nunc dubitari potest, an importet aliquid intrinsecum enti, scilicet an cognoscibilitas pure se tenens ex parte obiecti, quæ ad omnem cognitionem supponitur, & in ordine ad cognitionem veram formaliter considerata, veritas transcendentalis dicitur, sit obiecto extrinseca.

10 Hurt. disp. 7. sect. 1. n. 11. affirmat hanc cognoscibilitatem esse extrinsecam obiecto, quia tantum dicit quod cognitio possit terminari ad illud, quæ si possibilis non esset, obiectum eodem modo inuariatum relinqueret. Ariag. disp. 1. Met. sect. 5. subf. 2. docet hanc veritatem fundamentalem esse obiecto intrinsecam, & connexionem habere necessariam cum possibilitate cognitionis, ita ut si impossibilis esset cognitio, impossibilis esset ratio veri fundamentaliter, seu formalitas illa, ad quam cognitio terminatur, & quæ fundat tanquam subiectum rationem veri transcendentaliter.

11 Displicet Ariagæ opinio, quæ impugnatur ex dicendis Controv. 10. Punct. 5. ubi probabo effectum non habere connexionem cum possibilitate causæ creatæ, neque è contra, & tales connexiones esse impossibiles, quod potiori ratione dicendum de obiecto cognitionis respectu ipsius cognitionis, hæc enim nihil tribuit obiecto, neque aliquid intrinsecum imprimit illi, quomodo ergo obiectum dependere potest ab illo, quod nil influit in existentiam illius, neque in aliquod accidens, quod intrinsecè ipsum obiectum afficiat? Adde ex repugnantia cuiusvis intellectus creati repugnatum iri omne ens creatum, & increatum, si obiectum cognoscibile connexionem habet cum possibilitate cognitionum, quibus potest attingi, quia cum nullum sit obiectum ereatum, aut increatum, quod non possit cognosci à quocumque intellectu, hoc repugnante repugnent cognitiones, quibus possent attingi omnia obiecta, & consequenter ad hanc doctrinam obiecta cum his cognitionibus connexa eandem haberent repugnantiam.

12 Neque modus dicendi Hurtad. omnino placet, asserit enim verum fundamentaliter non esse intrinsecum obiecto, quod non credo, quia verum fundamentaliter est ipsissima ratio entis, quæ terminat cognitionem, hæc autem intrinseca est obiecto, licet illi extrinsecè accedat terminare cognitionem. Quapropter dicendum est verum fundamentaliter esse rationem formalissimam entis, hanc tamen nullam habere connexionem cum cognitione adhuc possibili, neque dicere relationem ad illam, quia posse hoc obiectum cognosci ex parte obiecti nihil dicit præter formalitatem entis, seu talis entis, quod fundat hanc potentiam cognoscendi passivè, ut patet in ente rationis, quod cognoscitur, & nihil dicit ex parte obiecti, quod supponatur ad possibilitatem cognitionis, neque aliud caput potest assignari ex quo possit cognosci, nisi quia est ens, si cognoscibilitatem obiectivam venemur.

13 Obiicies: Creatura dependet essentialiter à cognitione Dei: ergo obiectum dependet à cognitione. Respondeo creaturam dependere essentialiter à cognitione Dei, quatenus cognitio Dei est identificata cum omnipotentia, à qua dependet, non verò à cognitione quatenus est speculativa cognitio creaturæ: quod autem creatura non possit non cognosci à Deo, est, quia cognitio Dei non potest non esse. Si autem per impossibile supponatur Deum non cognoscere, & effectum posse produci independentem à cognitione, effectus creatus existere poterit, neque indigebit cognitione Dei, modò enim tantum dependet ab illa, quatenus à conditione dirigente omnipotentiam, & quatenus ab entitate identificata cum eadem omnipotentia, à qua dependet, non verò ab illa quatenus formaliter est speculativa cognitio obiecti. Vnde dicendum est obiectum creaturæ pendere à cognitione Dei materialiter propter ratio-

nem dictam, non verò ab alia cognitione, quæ non est causa per se influens in illam.

Obiic. Obiectum habet virtutem productivam specierum: ergo habet connexionem cum cognitione, quæ potest produci his speciebus. Respondeo non omne obiectum esse productivum specierum, quibus cognoscatur, & illud obiectum, quod productivum illarum est, adhuc non habere connexionem cum possibilitate specierum, quia ut dicam Controv. 10. Punct. 5. virtus productiva connexionem non habet cum possibilitate effectuum quos continet. Vtminùs sententiam hanc defendam, hanc connexionem quam habet obiectum cum cognitione mediis speciebus, fore inter obiectum non formaliter ut cognoscibile, seu ut potens terminare cognitionem, & ipsam cognitionem respectu principii effectuum remorum cognitionis, & cognitionem ipsam ut effectum producibilem ab obiecto non ut termino, sed ut principio actiivo, de qua connexionem impressentiarum non egimus.

Neque placet opinio Hurtadi asserentis cognoscibilitatem fundamentalem entis, esse omnino extrinsecam, sententia enim cognoscibilitatem entis non distingui ab ipso ente formaliter, & ex parte obiecti, quia ens formaliter ut ens terminat cognitionem ipso tantum terminativè se tenente ex parte obiecti: ergo secundum propriam formalitatem entis attingitur cognitione, quam terminat eademmet formalitas entis in se ipsa: ergo in se ipsa, & per se ipsam est capax terminandi hanc cognitionem, seu passivè cognoscendi, sicuti color est capax terminandi visionem, & videndi passivè, quam capacitatem habet per se ipsum, ex se enim habet color capacitatem, & proportionem ut videatur, quam non habet Angelus, seu alia substantia spiritualis, ideo dicimus primas qualitates, & substantias spirituales, & reliqua obiecta, quæ non sunt lux aut color videri non posse, quia sunt obiecta improporcionata potentie visivæ.

Vnum in hac re verum est, hanc cognoscibilitatem fundamentalem, seu intrinsecam non posse formaliter ab ente distingui, adhuc ex parte actus, nisi cognoscatur per ordinem ad aliquid intrinsecum, videlicet per ordinem ad cognitionem, licet non per istam formaliter constitutur, sicuti in quacumque causa virtus productiva cum illa identificata, & formaliter distincta ab essentia metaphysicè sumpta, non potest cognosci nisi per ordinem ad effectus possibiles, aut saltem sub conditione existentis, licet virtus illa non per ipsos effectus formaliter constitutur, sed sit adequatè intrinseca causæ. Hæc fundamentalis, seu hæc intrinseca cognoscibilitas inseparabilis est ab omni ente, & à quacumque illius formalitate, & ex parte obiecti, adhuc per rationem ab illo impræcindibilis, ob quam rationem multi non attendentes ad præcisionem quæ est ex parte actus inter ipsam & ens, illam non meminere, & ideo asserunt omnem cognoscibilitatem esse extrinsecam enti.

Cognoscibilitas ista, etiam si semper per ordinem ad cognitionem intelligatur, & formaliter tantum differat ab ente ex eo, quod in ordine ad cognitionem contempletur, in se tamen est independens ab eo, quod cognitio sit possibilis, vel repugnans, quia etiam si omnis cognitio repugnet, obiectum ex se, seu quatenus est ex se, capax esset huius nunc terminandi cognitionem realem, quod si repugnante omni cognitione non posset illam terminare, hoc non esset ex defectu capacitatis obiectivæ ad terminandum, sed ex defectu cognitionis realis non repugnantis, ideo absolute verum esset dicere, hoc obiectum præcisè quatenus est ex se, capacitatem habet, ut cognoscatur cognitione reali non repugnante, seu hoc obiectum habet quidquid ex parte sua debet habere ad terminandam cognitionem realem, sicuti de omnipotentia respectu effectuum qui repugnant, fert communis sententia, quam non solum de omnipotentia, sed de quacumque virtute creata tradam Controv. 10. punct. 4.

Vocavi hanc cognoscibilitatem intrinsecam fundamentalem, non quia non proximè conducat ad cognitionem actualem, sed quia est fundamentum, supra quod cadit cognoscibilitas extrinseca, quæ à cognitione desumitur, sicuti possibilitas, seu non repugnantia effectus, fundamentum, supra quod cadit possibilitas extrinseca eiusdem non tantum formaliter intellecta per ordinem ad virtutem causativam, sed ab hac tanquam à forma desumpta.

Hæc

19 Hæc cognoscibilitas fundamentalis, seu potius intrinseca entis considerata in ordine ad cognitionem veram, quam ex se potest terminare, siue talis cognitio repugnet, siue non repugnet, optime dicitur passio, seu attributum entis, & veritas transcendentalis conuertibilis cum ente, præcindibitis ab illo ex parte actus, quia cum illo adæquatè conuertitur, & illi est intrinseca, vt probauimus, & insuper habet sufficientem distinctionem ab essentia, quia ex parte actus distinguitur, vt possit dici illius attributum, quia est posterior ente, prius enim hoc apprehenditur in ordine ad se, sub qua consideratione dicitur ens, & posterius in ordine ad cognitionem veram, sub qua consideratione dicitur verum, & hæc causalis nostro modo concipiendi vera est; quia est ens, potest cognosci: & hæc est falsa; quia potest cognosci est ens. Alia cognoscibilitas extrinseca, quam habet obiectum ad cognitionem veram possibili quâ potest cognosci similis possibilitati extrinsecæ, quam habet effectus tanquam a forma, a causa, a qua potest produci aliquo modo potest dici passio entis, quia comitatur omne ens, non tamen proprie, quia non desumitur ab ipso ente, neque ab illo nascitur, sed a cognitione obiecto extrinseca delimitur.

20 Obicit Hurt. ad probandum omnem cognoscibilitatem esse extrinsecam: Eo præcisè quod cognitio terminetur ad obiectum, obiectum est aptum vt terminet cognitionem: ergo tota cognoscibilitas obiecti desumitur a cognitione. Distinguo antecedens: eo præcisè quod cognitio terminetur ad obiectum, obiectum est capax terminandi cognitionem capacitatem extrinsecam, concedo antecedens: capacitatem intrinsecam, subdistinguo: formaliter, nego antecedens; illatiue, concedo antecedens: ergo tota cognoscibilitas obiecti desumitur a cognitione, nego consequentiam.

21 Inquires an obiectum quod constituitur verum formaliter per ordinem ad cognitiones, quibus cognoscitur sicuti est, habeat diuersas veritates per ordinem ad diuersas cognitiones, quibus cognoscitur, vel eadem in ordine ad omnes. Respondeo veritatem transcendentalem obiecto intrinsecam, in ordine ad quascumque cognitiones consideretur, intrinsece esse eandem omnino indiuisibilem, quia veritas, est in ordine ad cognitionem ab ente per nostrum intellectum distinguatur, formaliter tamè non constituitur per ipsas cognitiones, ac proinde non multiplicatur, est cognitiones multiplicetur, quia sicuti plures cognitiones possunt terminari ad idem obiectum, quoniam obiectum multiplicetur, sic possunt terminari ad eandem veritatem transcendentalem obiectiuam, quæ per se ipsa potest pluribus cognitionibus attingi, non enim obiectum habet aliquam formalitatem per quam sit capax terminandi hanc cognitionem veram, & aliam per quam possit terminare aliam cognitionem, sed per eandem terminat omnes cognitiones, quibus idem obiectum formaliter representatur.

22 Veritas obiectiuæ extrinseca, seu extrinseca cognoscibilitas desumpta formaliter ab actu vero, quo potest obiectum cognosci, iure multiplicatur dicitur multiplicatis cognitionibus, quia cum primariò in se cognitionibus, & eadem, quæ primariò cognitionem afficit, secundariò obiectum afficiat, cum in cognitionibus diuersæ veritates reperiantur, diuersis veritatibus subiectum affici necessario dicendum est: Constituent tamen hæc omnes distinctæ veritates vnum tantum verum, quia concreta accidentalia non per formas, sed per subiecta multiplicantur, sic vnus dicitur artifex homo pluribus artibus instructus.

23 Vltimò nota non bene dixisse Hurt. S. 11. veritatem non esse passionem entis; sed verum, quod breuiter impugno. Verum est concretum includens ens tanquam subiectum & veritatem; tanquam formam: sed ens quod est subiectum non potest accidere enti: ergo tantum potest illi veritas contingere. Quod si D. Thomas & alij asserant veritatem non esse in obiecto, ex quo infert Hurtadus non esse passionem illius, loquuntur de veritate propria actus & extrinseca obiecto, quam dixi non proprie esse passionem entis, non verò de veritate transcendentali obiecto intrinseca quam sæpe fundamentalem vocauimus.

ad sui perfectionem, quo sensu merces falsas vocamus, & pecuniam falsam dicimus; hæc falsitas non opponitur veritati, sed rectitudini, & integritati, seu bonitati rei, ac proinde proprie non est falsitas proprie & strictè, sed defectus, seu malitia opposita bonitati, & integritati rei. Falsum etiam dicimus omne id, quod est obiectum cognitionis falsæ enunciationis: hoc sensu ait Paul. 1. ad Rom. idolum esse mendacium, quia est obiectum falsæ enunciationis, quâ Deus enunciat. Hæc acceptio falsi latissima est, nullum enim est ens, de quo non possint multa dici per errorem, ac proinde iuxta hanc acceptiōnem ens etiam increatum falsum diceretur, quia de illo possunt falsæ enunciationes affirmari, vt si quis diceret non esse immensum, & infinitum. Hoc genus falsi enti increato tribuere, licet in re nullam illi imperfectionem tribuat, indecens est propter loquendi modum, ac proinde vitandum est, neque inter idiotas vnquam dicendum.

Falsum est quod apparet id, quod non est, & probabiliter fundat cognitionem sui: hæc definitio probatur ex dictis de veritate, quia sicut verum est quod fundat cognitionem, quæ cognoscitur, sicuti est ita falsum debet esse, quod fundat cognitionem illius, quod non est. Ad hoc autem vt dicatur ens fundare hanc cognitionem, necessarium est vt aliqua probabilitate aliter ac est iudicetur, aliàs error iudicii, seu falsitas tota tribueretur intellectui cognoscenti, & non obiecto cognito, quia cum omne ens ex se sit aptum fundare veram cognitionem sui, & hoc habeat ex sua natura, necessum est aliquid speciale reperiri in illo, quod dicitur falsum ad hoc vt dicatur fundare cognitionem rei aliter ac est, hoc autem erit similitudo cum alio ente, cum quo confunditur, & quod iudicatur qualem habet aurichalcum cum auro, illa enim accidentia quæ habet aurichalcum similia accidentibus auri, quasi nobis dicunt illorum subiectum esse aurum, & mediis illis aurichalco decipimur iudicantes esse aurum, & propter hanc rationem aurichalcum falsum aurum, & hoc est simulatum, & apparenter fictum appellamus.

Ex his primò infertur falsum semper dici per ordinem ad intellectum, qui deceptus accidentibus, seu coniecturis probabilibus tenentibus se ex parte subiecti de illo aliter iudicat, quia secluso hoc iudicio nullum ens falsum dici potest, ens enim ex se maiorem aptitudinem, seu inclinationem vt sic loquamur habet ad fundandam veram sui cognitionem, quam falsam, nihilominus non dicitur verum, nisi per ordinem ad cognitionem: ergo neque falsum dici poterit, nisi per ordinem ad cognitionem, quæ de illo aliter ac est iudicetur.

Infertur secundò; ens non dici falsum per ordinem ad intellectum diuinum, quia cum intellectus diuinus non possit aliter ac est, de obiecto iudicare, non potest obiectum dici falsum per ordinem ad iudicium illud diuinum.

Infertur tertio; falsitatem obiecti semper oriri ex imperfectione cognoscentis, quia, etsi aliqua accidentia similia fundamentum aliquod præbeant, vt hoc obiectum cum illo confundatur, & aliud ac est iudicetur, nihilominus ex se aptum erat terminare cognitionem veram, & accidentia quæ similitudinem referebant cum alio ente sufficientia non essent, si intellectus perfectè cognosceret, vt illum deciperent, vt patet in Deo qui propter sui perfectionem decipi non potest.

Infertur quarto; falsitatem non sumi per ordinem ad apprehensionem incomplexam, quia in simplici apprehensione non reperitur formalis falsitas, ac proinde per ordinem ad illam non potest sumi, falsitas obiectiuæ; potest autem sumi in ordine ad apprehensionem complexam, quia in hac aliqualis falsitas reperitur, vt dicebam Contr. 7. de Anima Puncto quarto.

Infertur quinto; non omnem propositionem falsam formaliter habere obiectum falsum in hac acceptione rigorosè sumptum, propositio enim, quæ quis affirmaret esse plures Deos, est falsa, nihilominus pluralitas Deorum non est falsa neque Dij falsi, sed ficti dicuntur, quia non probabiliter apparent existentes, neque possunt nisi per summam amentiam possibiles iudicari: & quando comædus regè representat dicitur Rex fictus, non tamen Rex falsus, quia non probabiliter potest Rex iudicari. Denique quoties temerè, & sine probabili fundamento circa aliquod obiectum decipior, propositio, seu iudicium est falsum, non verò obiectum, quia non probabiliter aliter ac est iudicatur, sed temerè.

Infertur

PUNCTUM III.

Quid sit falsum.

1 Falsum appellare solemus id, quod non est iuxta regulas artis, neque habet omnia requisita, quæ debet habere